

Društvo profesora hrvatskoga jezika

Strossmayerov trg 4
10000 Zagreb
MB: 2311801
Žiro-račun: 2390001-1100352428
Tel: 091/2306959

Split / Zagreb, 27. travnja 2013.

Na temelju javnog poziva Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (www.ihj.hr), Društvo profesora hrvatskoga jezika daje svoje

MIŠLJENJE

o Hrvatskomu pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Prema podacima objavljenima na vebnoj stranici Instituta, Hrvatski pravopis je djelo skupine autora na čelu s dr. sc. Željkom Jozićem, ravnateljem Instituta. Pravopis je predstavljen javnosti 15. travnja 2013. godine objavom na webu i kao tiskani prilog *Večernjeg lista*. Dr. sc. Željko Jovanović, ministar znanosti, obrazovanja i sporta, najavio je da će ovaj pravopis postati službenim u državnoj i javnoj službi. Predsjednik Društva profesora hrvatskoga jezika izvijestio je članove o javnoj raspravi, koja je u Društvu provedena od 15. do 27. travnja 2013. godine.

I. Društvo profesora hrvatskoga jezika izjavljuje:

1. Zahtjev za jednim službenim pravopisom Društvo profesora hrvatskoga jezika uputilo je tri puta nadležnomu ministarstvu, nakon odluke Maloga vijeća Društva i potpisivanja peticije o čemu su javnost izvijestile dnevne novine. Nadležno ministarstvo nije odgovorilo na ovaj zahtjev.
2. Društvo profesora hrvatskoga jezika nije se izjasnilo oko pravopisnih prijepora, ali je podržalo odluke Vijeća za normu hrvatskoga književnoga jezika. Sve je zaključke Vijeća objavilo u službenomu glasilu i vebnoj stranici Društva.

3. Podsjećamo da je Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje na svojoj službenoj vebnoj stranici objavio zaključke Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika i da su svi dokumenti Instituta bili objavljeni pravopisom prema zaključcima Vijeća.
4. Podsjećamo da hrvatski tiskani mediji i javna televizija pišu većim dijelom prema *Pravopisnom priručniku hrvatskog ili srpskog jezika* i da su godinama vršili snažniji utjecaj na cjelokupno stanovništvo, nego što to mogu obaviti škole, osobito kad se uzme u obzir pravopisni nered u udžbeničkoj i pomoćnoj nastavnoj literaturi.
5. Odbacujemo nisku razinu komunikacije i sve neuljudne članke koji su o Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje objavljeni u nekim medijima ili po internetskim forumima. Društvo profesora hrvatskoga jezika jako cijeni rezultate istraživanja Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i djelatnost znanstvenika zaposlenih u Institutu budući da ti radovi dokazuju visoke domete hrvatske humanističke znanosti (filologije).
6. Neobično je što je najavom ministara znanosti, obrazovanja i sporta *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje unaprijed proglašen službenim. Ljudima to slično narudžbu i nametanje rješenja koja su dogovorena izvan jezikoslovnih krugova. Time je Pravopis Instituta dobio težak uteg, a Društvo profesora hrvatskoga jezika bi željelo da se taj uteg skine. Mogućnost vidimo u poštivanju zaključaka Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika.

II. Prijedlozi i mišljenje o *Hrvatskom pravopisu*

Pojedinačni glasovi

Glas č

Pravopis treba predvidjeti samo službene nazive, a ne dijalektalne (sjetimo se očito pogrješnoga pisanja *Bašćanska ploča*, koji se navodi i u ovom pravopisu i treba ga izbrisati; kad ga se piše, treba staviti kratkouzlazni naglasak na drugomu *a*). Standardni hrvatski jezik se razlikuje od mjesnih govora pa pravopis treba napisati samo *Budinščina* (standardni oblik), a naziv *Budinščina* (mjesni oblik) izostaviti. Kajkavski oblici ionako *devastiraju* hrvatski standardni jezik pogrješnim naglascima i intonacijom (u javnoj uporabi) pa im pravopis standardnoga jezika ne treba davati ustupke.

Glasovi u dodiru

Ispadanje glasova

Bilo bi dobro odlučiti se oko oblika otac - oca / otca; predak - preci / predci; sudac - suci / sudci; svetac - sveci / svetcu.

[Čak i novine koje redovito pišu: zadaci, podaci, četvrci itd., naslovljuju ovako - **Biskup (...)** *velečasnom Sudcu*...]

Društvo profesora hrvatskoga jezika zalaže se za oblike koji završavaju na -tci, -dci.

Glasovi u dodiru

Ispadanje glasova

Niječni oblici prezenta pišu se odvojeno (ne mogu, ne bih...). Objašnjenje da se niječni oblici prezenta glagola *htjeti* pišu spojeno „zbog hrvatske pravopisne tradicije“ nije ni uvjerljivo ni prihvatljivo. Stoga bi i niječni enklitički oblik prezenta pomoćnoga glagola *htjeti* trebalo pisati odvojeno (*ne ću*) jer je sustav čvršći i postojaniji što je manje iznimaka u njemu.

Likovanje medija oko najavljenoga spojenoga pisanja ovoga oblika (*neću*) ne može biti stručni argument autorima pravopisa budući da se time ide naruku ideologizaciji, a Društvo profesora hrvatskoga jezika se tomu protivi.

Dvoglasnik ie

Kraćenje dvoglasnika

Predlažemo da se odluči između bjelji/bjeliji i crnji/crniji.

Srje > Srje / Sre?

Mediji (*Jutarnji list*, 27. travnja 2013.) dobro objašnjavaju da o ovom problemu korisnici pravopisa malo toga ili ništa ne znaju i da samo stručnjaci znaju o čemu se radi. Nemoguće je korisnicima razumjeti predloženu formulaciju prema kojoj je *pokriveni r* „glas kojemu prethodi suglasnik iza kojega nije morfemska granica i iza kojega se nalazi kratak refleks dvoglasnika *ie* (*e* ili *je*)“.

Ovo je pitanje vrlo složeno budući da postoje dvije mogućnosti: svuda, dosljedno, pisati *je* (pa bismo dobili i *srjeću*, *mrježu*, *vrjemena* itd.) ili svuda pisati *e* (unapređivati, sprečavati, vrednovati, ali i rešavati itd.). Hrvatski je jezik u mjesnim govorima većim dijelom ikavski ili ekavski pa se, tako, još uvijek u nekim govorima kaže *srjeća* („*Ah, gorka je moja srjeća, od svijeh tuga*...“).

Nijedan hrvatski pravopis nije uspio razriješiti ovaj *gordijski čvor*, a bilo bi svakako razumno da se riješi.

Lektori će razumjeti predložena rješenja, ali pravopisni rječnik treba biti bogat primjerima (i dvostrukostima ondje gdje se to predviđa). Savjetujemo da se još jednom pregledaju zaključci Vijeća za normu po ovom pitanju i pravila sastave prema njihovim zaključcima.

Veliko i malo početno slovo

Veliko početno slovo

Bilo bi dobro navesti i primjer pisanja županija (Splitsko-dalmatinska županija; Županija splitsko-dalmatinska).

Pisanje općih riječi i sveza

Predlažemo da se izbriše napomena o pisanju „nekih glazbenih naziva“ i ostavi samo: *jazz, punk, rock, solfeggio*.

Pisanje imena

Odobravamo sređivanje načina pisanja imena iz stranih jezika onako kako je to predviđeno Pravopisom; smatramo dobrim rješenjem da se imena iz jezika koja se služe latinicom pišu izvorno, a imena iz jezika koja se ne služe latinicom (ćirilicom, arapskim, hebrejskim, japanskim, kineskim pismom...) prema uobičajenom izgovoru u hrvatskomu jeziku.

Ruska smo imena, primjerice, oduvijek pisali prema uobičajenom izgovoru u hrvatskomu jeziku (Dostojevski, a ne Dostojevskij < Фёдор Михайлович Достоевский) pa podržavamo da se i iz drugih pisama prenosi pisanje prema hrvatskomu izgovoru (Mao Ce Tung, a ne Mao Ze Dong – kako se prenosi iz engleske tradicije). U tomu smislu valjalo bi izbrisati napomenu koja daje mogućnost pisanja prema engleskim pravilima. Hrvatski je jezik dovoljno opterećen nasilnom anglizacijom pa ne bi trebalo i pravopisna pravila prilagoditi engleskima.

Pisanje oblika i tvorenica od općih riječi i imena

Objašnjenje pisanja oblika i tvorenica od općih riječi i imena je **nejasno**. „Oblici i tvorenice od općih riječi i imena pišu se u skladu s onim kako se u hrvatskome izgovaraju.“ Prema ovom objašnjenju trebalo bi pisati onako kako se izgovara: *bife, bifea; kafe, kafea; paparaco, paparaca* itd.

Kratice

Problem mogu izazvati dvostrukosti:

- a) jedna kratica za dva pojma (g. za godina i gospodin)
- b) dvije kratice za jedan pojam (g. i gosp. za gospodin)
- c) jedna kratica koja se razlikuje oblikom slova za dva pojma (*m* za masa, a *m* za metar)

Pokrate

Predlažemo da se i u pravopisu usvoji Europska Unija kao način pisanja. EU ima parlament, vladu, ministarstva i u mnogim se slučajevima / odlukama vlada kao nadržava.

Pisanje općih riječi i sveza

Točka

Pisanje bibliografskih jedinica bi bilo dobro opširnije opisati u pravopisu. Istina, ima više načina pisanja bibliografskih jedinica. Predlažemo *vankuversko* pisanje:

Prezime, Ime, Naslov, mjesto izdanja, redni broj godine izdanja

[Babić, S., Finka, B., Moguš, M., Hrvatski pravopis, Zagreb, 1971.]

NAPOMENA: Informatologija je na svjetskoj razini usvojila standard da se elementi bibliografske jedinice odvajaju točkama. To nije dobro, ali ni način pisanja koji prevladava na hrvatskim sveučilištima (prezime, ime, zagrada, godina bez točke, zagrada, naslov, nakladnik, godina). U znanstvenim radovima rijetko će se gdje naći redni broj s točkom u zgradama.

Treba navesti praktične primjere navođenja:

- a) bibliografskih jedinica iz časopisa i zbornika i
- b) bibliografskih jedinica s vebnih stranica.

Treba izbrisati napomenu koja kaže da se u financijskomu poslovanju dopušta na mjestu bjeline pisati točka. Točke u pisanju brojeva u nekim strukama označuju decimalni zarez. Predlažemo da pravopis ne dopusti ni to ni stavljanje točaka na mjesto bjeline.

Točka

U ovomu se poglavlju opisuju „zavisnosložene“ rečenice. Predlažemo odvojeno pisanje (zavisno složene). Ovako kako je napisano je Anić-Silićev prijedlog i danas se rabi u srednjoj školi; u osnovnoj se školi rabi odvojeno pisanje, što smatramo boljim. (U nastavku se teksta govori o „nezavisnosloženim“ rečenicama; to bi trebalo uskladiti s već rečenim.)

Pravopisni znakovi

Predlažemo da se razmisli o dobro usvojenim nazivima: dvotočje, trotočje, višetochje. Valjalo bi opisati i navesti primjere za naglaske, genitivne dužine, matematičke znakove, znak ponavljanja i križiće.

III. Zaključak

1. Društvo profesora hrvatskoga jezika svjesno je da će ovaj pravopis u budućnosti biti zamijenjen drugim jer je to sudbina svih pravopisa. Pravopis je *tehnički* priručnik čiju sudbinu određuju svi govornici i svi pisci nekoga jezika. Ovaj će pravopis svoje mjesto naći u dijelu institucionalne naobrazbe (osnovnim i srednjim školama), dok će svi ostali (visoko obrazovanje, mediji, književnici itd.) pisati prema svojim načelima, potrebama ili zahtjevima svojih uprava. Takva je situacija i danas pa je pogrešna teza

da su jezikoslovci posvađani, već bi bilo lakše obraniti tezu da građani nisu skloni učiti propisno pisati ni komunicirati na materinskomu i službenomu jeziku (što je propisano Ustavom Republike Hrvatske). Društvo profesora hrvatskoga jezika i ubuduće očekuje rasprave među kroatistima jer je prirodno pravo svake znanosti / struke da raspravlja o sebi važnim pitanjima.

2. Društvo profesora hrvatskoga jezika predlaže ukidanje inačica (preporučenih, dopuštenih i istovrijednih). To će i ubuduće voditi ideologijskim rasprama, a njima svakako nije mjesto u institucionalnoj naobrazbi. Ako trebaju, zbog rasprave u kroatistici, postojati inačice, onda one moraju biti istovrijedne.

3. Pravila trebaju biti jasna svim korisnicima, a ne samo filolozima.

4. Pravopis standardnoga jezika ne treba davati ustupke dijalektima.

5. Pravopisu treba dodati rječnik.

6. Budući da će *Hrvatski pravopis* biti objavljen u .pdf-u, svakako bi ga trebalo objaviti i u stvarnom digitalnom obliku pa predložimo da to budu .mobi i .fb2. Digitalni .fb2 format najbolje prihvaća slavenske znakove, a dokument mora biti usklađen s pravilima izradbe digitalnih formata (s poveznicama).

PREDSJEDNIK

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Listeš', with a stylized flourish below it.

dr. sc. Srećko Listeš